

MIRJANA I PETAR STRČIĆ, Život i djelo dr. Ivana Črnčića (1830./1897.), Povijesno društvo otoka Krka, Mala knjižica »Krčkog zbornika«, Knjiga 2., Krk/Dobrinj 1997., 95 str.

Izvanredno lijepo opremljena, grafički privlačno uobličena, s uvodnom riječi akademika Hođimira Širotkovića, pojavila se biografija jedne od značajnih ličnosti koje je otok Krk dao hrvatskoj kulturi. Riječ je o Ivanu Črnčiću (1830.–1897.), davnom upravitelju i kanoniku Zavoda sv. Jeronima u Rimu, poznatome slavistu i povjesničaru, prvom Krčaninu članu Hrvatske (tadašnje Jugoslavenske) akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Još mu je 1898. tadašnji predsjednik spomenute akademije Tadija Smičiklas napisao opširni nekrolog u *Ljetopisu JAZU-a*, a koncem XIX. stoljeća prvi profesionalni hrvatski publicist i novinar Milan Grlović stavio ga je u svoj leksikon znamenitih i zaslužnih Hrvata XIX. stoljeća. O Črnčiću je pisao i Vjekoslav Štefanić, također Krčanin, inače počasni doktor Sveučilišta i direktor staroslavenskog instituta u Zagrebu. Črnčićovo je ime našlo svoje mjesto i u *Hrvatskom biografskom leksikonu* Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža« (sv. 3, Zagreb 1993.).

Autori knjižice Mirjana i Petar Strčić na temelju analize izvora i literature objasnili su u čemu leži znanstvena vrijednost tog Krčanina. Črnčić se bavio kulturnim, ali i političko-nacionalnim radom, vrlo važnim za hrvatsku integracijsku misao, mada je veći dio života proveo izvan svoga zavičaja. Kako su to autori točno i lapidarno primijetili, on je »svjedok izrastanja hrvatskog narodnog preporoda i zamiranja ilirskog pokreta, ali i punog razvoja preporodnoga krctanja u Istri s Kvarnerskim otocima, gdje zbog drugačijih političkih i drugih prilika sazrijeva nešto kasnije«.

Ivan Črnčić rodio se 2. svibnja 1830. u selu Polju, u Dobrinjštini na otoku Krku. Njegova se obitelj bavila poljoprivredom i, pomalo, pomorskom trgovinom. Osnovnu (pučku) školu završio je u Dobrinju. Pohađao je gimnaziju u Crikvenici, a zatim prelazi u riječku gimnaziju. Nakon toga odlučuje se za biskupijsko središte Senj, gdje je 1853. i maturirao. Pohađao je zatim bogosloviju u Gorici, te je 1856. postao svećenik. Zatim je na prestižnom bečkom Augustineumu 1861. dobio diplomu doktora teologije. Postaje potom tajnikom biskupa Ivana Josipa Vitezića iz Vrbnika. Na Strossmayerovu zamisao odlazi u Zavod sv. Jeronima u Rimu, gdje ostaje do smrti. Godine 1884. imenovan je rektorom Zavoda.

Još 1859. objavio je prvi prilog vezan uz otok Krk članak o Vidu Omišljaninu, autoru Omišaljskog brevijara iz 1396. U »Zagrebačkom katoličkom listu« 1860. objavio je članak o povijesti hrvatskog glagoljaštva pod naslovom »Hrvatska škola u Priku«. Važan je i rad »Dva slovjenka spomenika glagoljicom pisana u Dobrinju 1100. i 1230«. Tu je prvi put objavljen prijepis isprave »slavnoga Dragoslava« (1100. god.), u kojoj su zabilježena imanja darovana crkvi sv. Vida kod Dobrinja. Isprava potvrđuje ranu proširenost glagoljice na otoku Krku, te omogućuje rekonstruiranje hrvatske prošlosti otoka Krka. Iz te 1860. godine je i Črnčićovo objavljivanje darovnice kojom je Juraj Pariježić iz Dobrinja 1230. obdario crkvu sv. Jurja koju je podigao iznad sela Krasa.

Osim toga, Črnčić je puno proučavao i Baščansku ploču: 1862. u studiji »Krčke starine« objavio je svoju verziju čitanja teksta na ploči, a 1888. dopunio ju je mišljenjem Račkoga. Črnčić i Rački postavili su osnovu za sva kasnija proučavanja teksta ploče.

Važno je, nadalje, Črnčićovo čitanje Krčkog (vrbnickog) statuta, napisanog glagoljicom 1388., također jednog od najpoznatijih glagoljskih spomenika s otoka Krka. Rasprava je objavljena 1890. u Akademijinom izdanju.

Godine 1875. Črnčić je tiskao i Krčki natpis, u raspravi Akademijinih »Starina« pod naslovom »Još oble glagoljice na Krčkom otoku«. U tom je tekstu pisao i o razvoju benediktinskog reda na Bođuliji.

Pisao je još o natpisu na sakristiji krčke katedrale, o ispravama krčkih biskupa, a u njegova najveća djela i to s područja historiografije, spada knjiga »Najstarija poviest

krčkoj, osorskoj, rabskoj, senjskoj i krbavskoj biskupiji«, tiskana 1865. u Rimu. Knjiga je važna zbog toga što je autor u njoj revidirao rezultate istraživanja mnogih povjesničara, ponajviše Danielea Farlatija iz XVIII. stoljeća.

Črnčić je namjeravao napisati i povijest Zavoda sv. Jeronima u Rimu, no uspio je objaviti samo tri rada o prošlosti te znamenite hrvatske institucije. Pisao je zatim još o Assemanovom evanđelju (koje spada u najstarije očuvane rukopisne glagoljske knjige, XI. stoljeće), o popu Petru Fraščiću i njegovom tumačenju Psaltira hrvatskog iz 1463., o Karnarutićevom »Vazetju Sigeta grada«, o bratovštini Sv. Duha u Rimu, o gradiću Beli na Cresu, o oporukama Julija Klovića itd. Objavljivao je članke i u »Našoj slogi«, prvom i (tada) jedinom listu istarskih i kvarnerskootočnih Hrvata.

Črnčić je istraživao glagoljaštvo kao dio hrvatske, europske i svjetske baštine, pa njegovo značenje valja promatrati od krčkog, preko nacionalnog hrvatskog, te napokon svjetskog kulturnog i znanstvenog naslijeđa.

Znanstveno-popularno pisani tekst Mirjane i Petra Strčića o dr. Ivanu Črnčiću bogat je podacima i poticajnim tezama, što neprijeporno odaje pera dobrih stručnjaka i temeljitih poznavatelja života i djela iznimne ličnosti toga Krčanina. Unatoč relativno malom broju stranica, autori su uspjeli, kako ističe akademik Sirotković, napisati »naj-opsežniji rad koji je dosad objavljen o dr. Ivanu Črnčiću«, sažeti i utkati u tekst rezultate dugogodišnjih istraživanja.

U dodatku je donesen popis najvažnijih tuzemnih i inozemnih ustanova u kojima su provedena arhivalna i knjižna istraživanja, uključujući i rukopisne ostavštine (Krečana mons. Mihovila Bolonića i Ivana Žića Rokova, te Istranina mons. Bože Milanovića). Slijedi zatim 'prvi cjeloviti' popis radova i izbor literature, odnosno priloga za Črnčićevu bibliografiju (nastao trudom Snježane Hožjan iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu), sažeci na talijanskom i engleskom jeziku (u prijevodu Tihane Mršić i Sanje Matešić), bilješka o autorima, te vrlo korisna kazala imena i mjesta.

Slaven Bertoša

ANTE SEKULIĆ, Hrvatski bački mjestopisi, Školska Knjiga, Zagreb, 1994., 172 str.

Povijest bačkih Hrvata zauzima sve više mjesta u radovima hrvatskih povjesničara, no sustavnog proučavanja hrvatskih naselja na području Bačke, do knjige »Hrvatski bački mjestopisi« Ante Sekulića, u hrvatskoj historiografiji nije bilo. Knjiga je sadržajno podijeljena na šest glavnih dijelova: Oblasno ustrojstvo bačke županije (24.), Hrvatska imena mjesta (25.–142.), Obiteljska imena/prezimana načinjena prema toponimima u južnoj Ugarskoj do 1918. (143.–146.), Pregled brojidbenih podataka o hrvatskom žiteljstvu u naseljima bačko-bodroške županije do 1918. (147.–153.), Završne misli (154.–155.), Vrela i literatura (156.–166.). Knjiga kao uvodne napomene sadrži još autorove pristupne misli, popis kratica i pregled osnovnih zemljopisnih i povijesnih značajki Bačke. Osim navodenoga, opremljena je sažecima na njemačkom, mađarskom i engleskom jeziku, te kazalom osobnih i zemljopisnih imena.

Ante Sekulić je u središte svoga istraživanja postavio proučavanje hrvatskih toponima na području bačke i bodroške županije, odnosno bačko-bodroške nakon sjedinjenja 1802. godine.